

Ongelmanratkaisu

Ongelmanratkaisu on omanlaisensa ajattelun muoto jossa yritetään päästä tiettyyn päämäärään. Ajatteluprosessi nojaa automatisoituihin toimintoihin ja kontrolloituihin prosesseihin.

Ongelma voi olla uusi tilanne jossa on jokin päämäärä, mutta sen välittömään ratkaisuun ei ole olennaista tietoa tai välineitä. Ongelmanratkaisussa on siis kyse siitä miten päämääränsä voi saavuttaa ilman aikaisempaa kokemusta tilanteesta.

Ongelmanratkaisu voidaan nähdä prosessina, joka etenee erilaisten prosessien kautta. Esimerkiksi psykologi Graham Wallas on kuvannut ongelmanratkaisua neljän vaiheen kautta:

1. Valmisteluvaihe jossa ongelmaa työstetään ja sille annetaan tavoitteita.
2. Kypsyttelyvaihe jossa aiheen annetaan olla hetken aikaa.
3. Oivallausvaihe jonka aikana syntyy asiaa jokin ratkaisu.
4. Toteamisvaihe jossa aikaisemmin syntynyttä ratkaisua testataan, ja päätetään hyväksytäänkö vai hylätäänkö se.

Ongelmanratkaisuprosessia voidaan myös lähestyä kolmen eri osatekijän avulla:

1. Alkutilassa määritellään ongelma.
2. Toisena keksitään keinot ongelman ratkaisemiseksi.
3. Kolmantena voidaan asettaa tavoitteita ongelmanratkaisemiseksi.

Ongelmanratkaisuun vaikuttavia tekijöitä

Biologiset tekijät, ne liittyvät ongelmanratkaisun hermostolliseen perustaan. Otsalohkot sekä ne aivoalueet jotka ovat keskeisiä työmuisti järjestelmän ja tarkkaavaisuuden kannalta. Ongelmanratkaisun aivoperustaa tutkittaessa on huomattu että mitä monimutkaisempaa ja vaikeampaa tehtävää ratkotaan, sitä useammat aivoalueet aktivoituvat.

Psyykkiset tekijät, mielen toimintaan liittyvät seikat vaikuttavat monella tavalla. Esimerkiksi ongelmanratkaisu kytkeytyy yksilön tehtävään liittyvään tietoperustaan ja skeemoihin. Henkilön käsitys omasta pystyvyydestään voi helpottaa tai vaikeuttaa ongelmanratkaisu tilannetta. Metakognitiiviset taidot ovat yhteydessä siihen miten taitavasti henkilö ymmärtää tehtävän vaatimukset ja kykenee vertailemaan tehtävän suorittamiseen tarvittavia strategioita.

Joustava ajattelu on tärkeää ongelmanratkaisussa, sillä se auttaa ongelman näkemisen eri näkökulmista. Kuten myös asiantuntijuus helpottaa ongelmanratkaisua. Ongelmanratkaisu vaikuttaa myös vireys, esimerkiksi väsyneenä pyrimme valitsemaan mahdollisimman helpoimman ratkaisun.

Ongelmanratkaisuun liittyvät sosiokulttuuriset tekijät liittyvät esimerkiksi kulttuuriin ja tilannetekijöihin. Ryhmäilmionä tunnettu konformisuus näkyy ryhmässä ongelmaa ratkaistaessa tai päätöstä tehdessä, yksilö mukauttaa omaa toimintaansa toisten ihmisten vaikutuksen alaisena. Ilmiön voi nähdä tilanteessa jossa suurin osa ryhmästä on jo tullut yhteiseen päätökseen, joka aiheuttaa lopun ryhmän myöntymisen.